

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

LÄRMILJÖNS BETYDELSE I DEN FRIA LEKEN

En kvalitativ studie ur förskollärares perspektiv

LINDA AHLGREN

THERESE ERIKSSON

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Andreas Grahn

Examinator: Karin Engdahl

Termin VT År 2018

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

Kurskod PEA 079 15 hp

Termin VT År2018

SAMMANFATTNING

Linda Ahlgren

Therese Eriksson

Lärmiljöns betydelse i den fria leken.

En kvalitativ studie ur förskollärares perspektiv.

The importance of the learning environment in the free play.

A qualitative study from preschooler's perspective.

Årtal 2018

Antal sidor: 26

Syftet med vår studie är att studera hur förskollärare uppfattar lärmiljöns betydelse för den fria leken samt hur förskollärare aktivt arbetar med lärmiljön för att främja den fria leken. Vi samlade in det empiriska underlaget genom åtta kvalitativa semistrukturerade intervjuer med frågor utformade till förskollärare. Resultatet visar en samstämmig bild hos informanterna där lärmiljön framstår som betydelsefull i förhållande till barns fria lek, resultatet visar även på att en väl genomtänkt lärmiljö där fokus ligger på barns intressen främjar barns fria lek och därigenom barns utveckling och lärande.

Nyckelord: lärmiljö, fri lek, förhållningssätt, utveckling, lärande, sociokulturellt perspektiv, förskollärare

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och forskningsfrågor.....	2
1.2	Uppsatsens disposition.....	2
2	Bakgrund.....	3
2.1	Begreppsdefinitioner	3
2.2	Tidigare forskning	3
2.2.1	Fri lek	3
2.2.2	Lärmiljö.....	5
2.2.3	Sammanfattning av tidigare forskning.....	7
2.3	Styrdokument	8
3	Teoretiskt perspektiv	9
4	Metod	10
4.1	Forskningsstrategi	10
4.2	Databassökning	11
4.3	Datainsamlingsmetod.....	11
4.4	Urval.....	11
4.5	Genomförande	11
4.6	Analysmetod	12
4.7	Validitet och reliabilitet	12
4.8	Forskningsetiska principer	13
5	Resultat och analys	13
5.1	Resultat	13
5.1.1	Respondenternas bakgrund.....	13
5.1.2	Förskollärares definition av fri lek	14
5.1.3	Strategier förskollärare använder sig av vid planeringen av den fysiska lärmiljön för att främja barns fria lek.....	15
5.1.4	Förskollärares syn på möjligheter och begränsningar vid utformning av den fysiska lärmiljön i förhållande till barns fria lek	16
5.1.5	Sammanfattning av resultat	18

5.2	Analys.....	20
5.2.1	Förskollärares definition av fri lek	20
5.2.2	Strategier förskollärare använder sig av vid planeringen av den fysiska lärmiljön för att främja barns fria lek.....	20
5.2.3	Förskollärares syn på möjligheter och begränsningar vid utformning av den fysiska lärmiljön i förhållande till barns fria lek	21
6	Diskussion.....	22
6.1	Metoddiskussion.....	22
6.2	Resultatdiskussion.....	23
6.3	Slutsats.....	25
6.4	Vidare forskning	26
	Referenser	27
	Bilagor	29

1 Inledning

Genomgående under vår utbildning till förskollärare har lekens betydelse för barns utveckling och lärande lyfts fram, vilket också läroplanen för förskolan belyser men läroplanen framhåller även att ett medvetet bruk av leken bör prägla verksamheten (Skolverket, 2016). De Jong (2010) lyfter att det sociala samspelet mellan barn i leken gentemot den fysiska miljön alltför sällan beaktas i dagens utbildningsvetenskapliga forskning, framförallt när det kommer till studier gällande den fysiska miljön och dess användningsområde som en viktig del i barnens lärmiljö. Genom våra erfarenheter under utbildning, VFU och arbete har vi sett att barn utvecklas genom leken om en tillåtande miljö som främjar interaktion finns och där material är tillgängligt och varierande. Detta har gjort att vi ser miljön som betydande för barn i den fria leken och i samband med bristen på forskning av miljöns betydelse för leken valde vi att fördjupa oss i lärmiljöns betydelse i den fria leken. Något vi har upplevt under arbete och studier är att beroende på hur förskollärare tolkar begreppet fri lek så kan lärmiljön se olika ut och ha olika stor betydelse för dem vilket i sin tur påverkar barnen och deras tillgång till en gynnsam lärmiljö. Fri lek är ett komplext begrepp som kan tolkas på olika sätt utifrån egna erfarenheter och lärdomar. I denna studie kommer vi använda oss av Kroekers (2017) definition av fri lek vilket innebär att fri lek är en lek som är fri från vuxna och som sker på barnens initiativ. Kroeker (2017) menar att fri lek utan inblandning av vuxna är att föredra eftersom det stärker barns självsäkerhet. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) lyfter att det är just i leksituationer som barn bland annat får lära sig problemlösning, socialt samspel och symboliskt tänkande samt att bearbeta upplevelser och genom att erbjuda barn möjlighet till fri lek anser vi att barnen själva får chans att utforma leken efter vad de har i åtanke för tillfället. Isbell (2012) menar att genom iordningställandet av lärmiljöer i förskolan ökar chansen till att barnen ska ägna sig åt fri lek, vidare menar hon även att lärmiljöer som fungerar bra stöttar barns utveckling genom leken.

Under vår utbildning till förskollärare har vi upplevt att inomhusmiljön på förskolorna är något som väldigt ofta hamnar i skymundan, detta trots att lärmiljö är något som har varit på agendan en längre tid. Vid återkommande besök på de förskolor där vi har fått en etablerad kontakt under studietiden har vi noterat att lärmiljön stått stilla utan förändring trots att flera barngrupper passerat avdelningen under dessa år vi haft kontakt med förskolorna. Med detta i åtanke anser vi att ett rimligt antagande är att inomhusmiljön är något som bör prioriteras och stå under ständig förändring då barngruppernas behov och utformning varierar. Enligt läroplan för förskolan (Skolverket, 2016) är det viktigt att miljön anpassas till alla individer för att främja barns kreativitet, egna planer och fantasi i leken och därför drar vi slutsatsen att lärmiljön bör läggas stort fokus vid för att gynna barns fria lek. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) menar att lärmiljöns utformning har stor betydelse för barns lärande och därför ska den fysiska miljön vara utformad på ett sådant sätt att barns lärande underlättas, utmanas och stimuleras. Denna studie behandlar således den fysiska lärmiljöns betydelse i den fria leken sett ur åtta förskollärares perspektiv.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är att studera hur förskollärare uppfattar lärmiljöns betydelse för den fria leken samt hur förskollärare aktivt arbetar med lärmiljön för att främja den fria leken.

Studien tar sin utgångspunkt i tre forskningsfrågor.

- Vad innebär fri lek i förskolan för förskollärare?
- Vilka strategier använder sig förskollärare av vid planeringen av lärmiljön för att främja den fria leken?
- Vilka möjligheter och begränsningar upplever förskollärare finns vid utformningen av lärmiljön i förhållande till barns fria lek?

1.2 Uppsatsens disposition

I kapitel 2 presenteras lärmiljö och fri lek och dess definition för att ge en ökad läsförståelse för de begrepp som används i studien. Denna del kommer även att redogöra för vår valda litteratur, artiklar, styrdokument och avhandlingar som kommer att användas i studien.

Det sociokulturella perspektivet som ligger till grund för tolkning och analys av resultat i vår studie behandlas i kapitel 3, teoretiskt perspektiv. Under kapitel 4 redovisar vi de metodval som vi gjort vilket är semistrukturerade intervjuer. I samma kapitel lyfter vi fram forskningsstrategi, datainsamlingsmetod, urval, genomförande av undersökning, analysmetoden, validitet och reliabilitet samt forskningsetiska principer.

I kapitel 5 presenteras resultat och analys utifrån vårt insamlade material från de kvalitativa semistrukturerade intervjuerna. Vår analys innehåller en sammanställning av studiens resultat som vi sedan kopplar till vårt valda teoretiska perspektiv. Vi avslutar studien med en diskussion under kapitel 6 där vi lyfter fram vår metoddiskussion, resultatdiskussion och gör en avslutande slutsats av vår studie. I detta kapitel lyfter vi även fram vår slutsats av studien samt vad som gör den relevant och som avslut ger vi förslag på vidare forskning.

2 Bakgrund

I detta kapitel förtydligar vi de begrepp som används i vår studie under avsnitt 2.1, därefter under avsnitt 2.2 redogör vi för tidigare forskning som är indelat i avsnitten: fri lek, lärmiljö, sammanfattning av tidigare forskning samt styrdokument.

2.1 Begreppsdefinitioner

Fri lek kan definieras som en lek som barn själva tar initiativ till och styr över tillsammans med andra barn eller ensam (Kragh-Müller, 2012). I vår studie innebär fri lek en lek som är fri från vuxna och som sker på barnens initiativ.

Lärmiljö är en plats i förskolan där miljön är arrangerad efter ett tema eller ett visst ämne och där det också finns tillgång till passande material (Isbell, 2012). Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) menar att den förståelse som förskolepersonal har av förskolan som arena är av avgörande betydelse för vilken miljö för barns lek som görs möjlig.

Tillgång till är ett begrepp som syftar till att barn ska ha möjlighet till interaktion i lärmiljön och att materialet ska vara på barnens nivå för att möjliggöra aktiviteter på barns eget initiativ.

2.2 Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för tidigare forskning genom två underrubriker - fri lek och lärmiljö, avsnittet avslutas med en sammanfattning av dessa. Läroplanen för förskolan framhåller att "förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den ska inspirera barnen att utforska omvärlden" (Skolverket, s.6, 2016). Citatet uppmärksammar vikten av att alla som är verksamma inom förskolan bör inneha en medvetenhet kring miljöns betydelse i barns lek. Därav är det arbetslagets ansvar att se till att skapa miljöer som främjar barns fria lek och samspel.

2.2.1 Fri lek

Lek har alltid setts som en naturlig del av barns vardag i förskolan och historiskt sett så ansåg förskolans grundare, Friedrich Fröbel att leken var grundläggande och barns naturliga uttryckssätt (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Genom leken lär sig barn språk, social kompetens, empati, att argumentera, att samarbeta och att bearbeta vilket gör att leken bör läggas stor vikt vid menar Knutsdotter Olofsson (2015). I leken lär sig barnet att bearbeta och skapa en förståelse för dåtid, nutid och framtid, genom leken lär sig barnet också att gestalta och dramatisera vilket ofta är baserat på det barnet själv upplevt, sett, hört eller känt (Bruce, 2010). Bruce menar att leken således kan liknas vid en verkstad, en plats där barn får möjlighet att undersöka och skapa vilket är viktigt då det man skapar själv är man stolt över och det är i leken kreativiteten har sin utgångspunkt (Bruce, 2010). Leken är barns egna område där de själva kan påverka vad som sker och har eget inflytande vilket är något som Sandberg (2008) beskriver som barns egna domän. Den fria leken påverkas av rådande kultur, sociala kontexter och traditioner, det vill säga att barns lek påverkas av de sammanhang i det samhälle där de växer upp (Sandberg, 2008).

Men vad innebär det egentligen att leka? Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) menar att barns lek är överallt förekommande men samtidigt är leken en svårfångad företeelse som lättare låter sig skildras än definieras. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) definierar den fria leken genom följande begrepp: frivillig, lustfylld, spontan, och symbolisk samt att den fria leken kräver ett aktivt engagemang och ett socialt samspel. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) hänvisar till Huizinga som menar att lek är ett begrepp som kan sammanfattas som en fri handling där det som utspelar sig inte har någon materiell vinning som mål och där det som utspelar sig under leken kräver koncentration och uppmärksamhet. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) betonar att den fria leken och det fria skapandet inte är någon målstyrd aktivitet eftersom det är själva processen och inte resultatet som är av betydelse i förskolan.

Fri lek och lek ligger begreppsligt nära varandra där den fria leken handlar om att barnen själva får möjlighet att på eget initiativ få välja vad leken ska innehålla och hur den ska utformas. Enligt Knutsdotter Olofsson (2015) innebär att leka att kunna förvandla verkligheten till något annat vart du än befinner dig. Kroeker (2017) menar att barns fria lek kan skilja sig åt beroende på om de är inomhus eller utomhus. Utomhus finns det mer yta att röra sig på vilket gynnar lekar med mycket rörelse i och gör att barnen byter aktiviteter ofta medans barn i den fria leken inomhus gärna stannar kvar i den pågående leken längre på grund av trängre utrymme (Kroeker, 2017). Vidare framhåller Kroeker (2017) att beroende på om barn vistas ute eller inne under den fria leken så lär och utvecklar barnen olika förmågor vilket gör att den fria leken bör användas både inne och ute för att stimulera barns olika förmågor. I den fria leken behöver barnen rätta sig efter sociala lekregler för att leken ska få ett djup och kunna fortgå och för att detta ska kunna ske krävs att barnen bemästrar de sociala lekreglerna vilka Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) menar är turtagande, ömsesidighet och samförstånd. Genom att följa de sociala lekreglerna blir den fria leken mer jämlik via samspel och dialog och om dessa inte följs kan det bli obalans i makt vilket kan göra att den fria leken får ett abrupt avslut. I den fria leken får barn dagligen möjlighet att använda sig utav och sätta in demokratins bärande principer och spelregler i lekens olika konstellationer (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Brodin och Renblad (2012) hänvisar till Barnkonventionen som framhåller barns rätt till lek, dock menar Brodin och Renblad (2012) att det finns en risk att lärandet i förskolan får för stort fokus vilket kan göra att leken får mindre utrymme i verksamheten.

Inom barnkulturen spelar leken en viktig roll för barns socialisationsprocess vilket gör att leken är av grundläggande betydelse för kulturell och personlig identitet under barndomen konstaterar Lillemyr (2013). Den fria leken har en stor betydelse när det kommer till att stärka barns självbild och respekt i förhållande till sig själv men även att ta sig an nya utmaningar vilket ger en stor tillfredsställelse för barnet.

Det har dock alltid funnits en blandad syn på den fria leken inom förskolan. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) menar att lek dels har betraktats ur en romantisk syn och dels utifrån en funktionell syn och menar med det att leken setts dels utifrån barns egna intresse men även som en vuxenstyrd pedagogisk aktivitet. Den forskning som gjorts av barns lek har även den visat att det finns ett blandat och invecklat förhållande till leken vilket gjort att det kommit att utvecklas som ett eget forskningsfält inom pedagogiken (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Inom detta forskningsfält har det utvecklats olika teorier och tolkningar om vad och hur barn leker och dess betydelse för barns psykiska och fysiska utveckling, lärande och tänkande samt hur barns lek kan

användas som ett verktyg i den pedagogiska verksamheten (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006).

Lek kan tolkas på olika sätt beroende på vem som observerar och genom vilken grundsyn på barn och barndom den enskilde individen har. Grundsynen är ofta förankrad i det egna pedagogiska synsättet vilket därför påverkar hur vi tänker om barns lek (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) konstaterar att den fria leken är beroende av förskolläraernas attityder och förhållningssätt kring stimulans och material. Vidare lyfter Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) att även om leken måste ha näring i form av till exempel lärmiljön så är förskollärarens ståndpunkt till vad som får användas och inte samt vad barnen får lov att göra av stor betydelse för den fria leken. Brodin och Renblad (2012) menar därför att kompetenta förskollärare är en förutsättning då leken är en central del i barns utveckling och därför är det av stor vikt att barns lek inte kommer i skymundan.

2.2.2 Lärmiljö

Så länge som förskolan har funnits som institution har filosofer, forskare, politiker och förskollärare problematiserat och fört diskussioner rörande miljöns betydelse för barns lek. Brodin och Renblad (2012) menar att genom att skapa en förskola som erbjuder en stimulerande miljö av god kvalitet så ökar det barns möjligheter till välmående. I de fall förskollärare lyckats skapa en lärmiljö som är attraktiv för barns fria lek och där kreativa processer äger rum så kan detta även ses som ett mått på en kvalitativ verksamhet (Brodin & Renblad, 2012). En kvalitativ verksamhet ur Brodin och Renblads (2012) synvinkel är en verksamhet där barnen själva bestämmer vad de gillar och inte, är en lärmiljö uppbyggd på ett sådant sätt att barn gärna vill vistas där och där de själva initierar till den fria leken är det ett mått på kvalitet. Har verksamheten således lärmiljöer som väljs av många barn kan det ses som en viktig beståndsdel för barns utveckling och lärande (Brodin & Renblad, 2012). Dock poängterar Brodin och Renblad (2012) att det är verksamheten och inte det enskilda barnet som ska bedömas, det vill säga om barnen faktiskt väljer att vara i en lärmiljö, gör det de- då är verksamheten kvalitativ. Lärmiljö är en avgränsad plats där symboliska, sociala och fysiska strukturer och omständigheter samverkar vilket i förskolans verksamhet kan handla om vilka möjligheter, erbjudanden och möten som sker i en specifik lärmiljö på avdelningen samt hur barn och vuxna utformar förståelser och mening utifrån dessa (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Strandberg (2006) menar att genom att förskollärare arrangerar möten mellan barn stödjer vi dem i deras utveckling och lärande. Dessa mötesplatser kan till exempel bestå av att barnen möts i ateljén där de väljer att skapa med färg och de utvecklar då sin förståelse för fantasi, färg och form, de kan mötas i byggrummet där de bygger ett slott och leker att de är prins och prinsessa vilket bland annat utvecklar barnens argumentation, samspel och hypotetiskt tänkande och de kan mötas utomhus där barnen får träna sin kroppsuppfattning och koordination när de leker kull.

De Jong (2010) menar att för barn så ligger grunden för utveckling och lärande i samspelet med och i den sociala och fysiska miljön och lärmiljön i förskolan är en av de centrala platserna där barns samspel förekommer. Vidare hänvisar De Jong (2010) till Nordin Hultmans avhandling där hon betonar att lärmiljön påverkar barns sätt att bete sig på förskolan, exempelvis kan barn agera på ett sätt när de möter en lärmiljö de stimuleras av och på ett annat sätt när de möter en lärmiljö som de upplever som ointressant. Genom att organisera lärmiljön utefter barnen görs deras identitets- och

subjektskapande möjligt och där spelar flera aspekter en betydande roll som till exempel tid och rum och hur förskollärarna tar ett barns perspektiv när de organiserar lärmiljön (De Jong, 2010). De Jong definierar att begreppet lärmiljö inte syftar till det fysiska rummet utan avser att det ska möjliggöra för lek och lärande och menar därför att risken kan vara stor att den konkreta lärmiljön inte ges tillräckligt med uppmärksamhet.

Eriksson Bergström (2013) diskuterar att förskolan kan ses som en arena där både barn och vuxna är aktiva medskapare av den pedagogiska lärmiljön. Nordtømme (2015) menar att hur den fysiska lärmiljön är organiserad bör ses som en resurs eftersom den kan öppna möjligheter för barns fria lek men samtidigt kan det också bli motsatt effekt om lärmiljön är dåligt organiserad då barns möjlighet till fri lek begränsas. Även Torve Martinsen (2015) anser att det är av stor betydelse hur förskollärare organiserar och strukturerar lärmiljön eftersom olika typer av lärmiljöstrukturer kan ge olika typer av förutsättningar för barns fria lek. Vidare menar Torve Martinsen (2015) att förskolan kan ses som en viktig arena för barns fria lek och en plats där förskollärarna har möjlighet att främja det sociala samspelet.

Emilson och Pramling Samuelsson (2012) konstaterar att observation är ett bra hjälpmedel när det kommer till att ta reda på barns intresse vilket sedan kan användas vid utveckling av lärmiljön. Engdahl och Årlemalm-Hagsér (2015) tar upp det faktum att lärmiljön ofta tas för givet på förskolan och det är en utmaning för förskollärare att få upp ögonen för vad lärmiljön erbjuder och vilka möjligheter den ger barn. För att kunna identifiera dessa faktorer i lärmiljön så krävs att man som förskollärare är närvarande, lyhörd och för dialog med barnen för att upptäcka vilka miljöer de upplever som stimulerande eller mindre attraktiva. Clark och Moss (2011) framhåller gåturer med barn som ett hjälpmedel för att få fram barns verkliga åsikter och tankar kring förskolans olika lärmiljöer. Syftet med gåturer är att barnen ska få visa runt förskollärarna på avdelningen och där barnen får berätta om hur de upplever lärmiljöerna samt vad de leker på de olika platserna. Detta innebär att gåturerna blir en möjlighet för förskollärarna att verkligen få barns perspektiv på den gemensamma lärmiljön (Clark & Moss, 2011). Torve Martinsen (2015) menar att förskollärarna bör möjliggöra för barn att påverka sin tid på förskolan bland annat genom att utgå ifrån deras intresse vid planeringen av lärmiljön då den både kan främja och hindra den fria leken. Eriksson Bergström (2013) refererar till Gitz-Johansen (2001) som menar att när det kommer till att planera lärmiljön så kan det begränsa barns fria lek ifall lärmiljön redan har en färdig struktur och en förväntan av vad som ska ske där, till exempel färdiga stationer som byggrum, hemvrå och så vidare. Vidare lyfter de att rum som är öppna för olika typer av lek ofta är mer flitigt använda av barnen. Eriksson Bergström (2013) hänvisar till Selander som betonar att vid utformning av den fysiska lärmiljön bör de didaktiska frågorna vad, hur, varför men även var beaktas för att säkerställa att designen av miljön utgår från barnens intressen för att främja den fria leken.

En utgångspunkt för den fria leken är att möjliggöra för att möten sker barn emellan men även mellan barn och vuxna och Bruce (2010) menar att för att detta ska ske bör förskolläraren tänka både tidsmässigt men även miljömässigt. För att dessa möten ska ha hög kvalitet förutsätter det att förskollärarna innehar kunskap om barn, självinsikt samt ha ett genuint intresse av vad som faktiskt utspelar sig i dessa möten (Bruce, 2010). Det är i dessa möten har förskolläraren en möjlighet att observera vad barnen

har behov av för lärmiljö och utgå från det i planeringen och iordningställandet av lärmiljön (Emilson & Pramling Samuelsson, 2012).

Isbell (2012) påpekar att i merparten av lärmiljöerna i förskolor är permanenta som till exempel bygghörna, ateljé, hemvrå och läshörna och dessa miljöer används på samma sätt året om med undantag för enstaka förändringar i form av nytt material.

Utformningen av lärmiljön bör främja barns lek, kreativitet, lärande och samspel och därför bör dock miljön inte vara statisk eftersom lärmiljön ska kunna användas och förändras på ett flexibelt sätt beroende på vilka aktiviteter som pågår och vad som för tillfället intresserar barnen (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Vidare menar de att det är viktigt att barn deltar i utformningen av den fysiska miljön för att barnen ska känna delaktighet i sitt egna lärande samt för att möjliggöra till självständiga val, samtal, socialt samspel och lek. Efter iordningställandet av en lärmiljö betonar Isbell (2012) att det är en fördel att förskolläraren presenterar lärmiljön och det nya materialet för att barnen då ska kunna använda sig utav det i den fria leken eftersom de då redan har blivit bekanta med miljön.

Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) menar att vid utformning av en lärmiljö ska ett helhetsperspektiv på barns lärande och utveckling råda samt bör det fokuseras på att miljöerna ska erbjuda rikliga tillfällen till barns lek. Vidare menar de att utformningen av förskolans lärmiljö påverkas av förskollärarens barnsyn, kunskapssyn och syn på barns lek och lärande. Förskolan kan ses som en diskursiv praktik där diskursen kommer till uttryck i hur förskollärarna ser på barn och hur och vad de lär samt hur förskolans verksamhet bör utformas (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) hänvisar till forskning som visar att barn och vuxna ofta förtolkar förskolans lärmiljö och dess innehåll vilket både styr och begränsar barn i den fria leken. En lärmiljö kan både inkludera och exkludera barn i leken, vilket Brodin och Lindstrand (2008) menar kan bero på faktorer som barngruppens storlek, lokalernas utformning, förskollärarnas förhållningssätt samt att begränsningar och restriktioner i miljön styr förskolans vardag vilket leder till att leken kan drabbas på grund av avbrott för något annat schemalagt. Strandberg (2006) konstaterar att det är viktigt att i verksamheten arrangera lärmiljöer där barn möts för att på så sätt främja ett klimat som möjliggör socialt samspel.

2.2.3 Sammanfattning av tidigare forskning

Det är genom lek barn utvecklar färdigheter såsom social kompetens, språk, empati, argumentation och att samarbeta menar Knutsdotter Olofsson (2015), vilket således gör leken till en betydande del av ett barns utveckling. Samtidigt framhåller De Jong (2010) att barns utveckling och lärande grundläggs genom samspelet som förekommer i de sociala och fysiska miljöerna vilket gör lärmiljön i förskolan till en av de viktigaste platserna för barn. Vidare konstaterar Strandberg (2006) att genom att förskollärare skapar lärmiljöer där barn kan mötas på så att interaktioner sker, stöttas barns utveckling och lärande. Förskollärare måste dock vara medvetna om att den fria leken faktiskt påverkas av rådande kultur samt de sociala kontexter och traditioner som finns runt barnet i det samhälle där hen växer upp. Förskollärare som utformar en lärmiljö gör det dessutom utifrån sin egen syn på barn, kunskap samt deras lek och lärande (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Vidare menar Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) att forskning säger att förskollärare, men även barn ofta läser in och förtolkar lärmiljön på förskolan vilket kan göra att barn känner begränsningar och känner sig styrda. Brodin och Lindstrand (2008) framhåller på liknande sätt att lärmiljöns förtolkningar av förskollärares syn på hur dessa ska inredas gör att barn kan känna sig

både inkluderade men även exkluderade. För att en lärmiljö ska bli så stimulerande för barnen som möjligt behöver förskollärare utgå ifrån barns behov, intressen och erfarenheter vid utformandet av lärmiljön (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Emilson och Pramling Samuelsson (2012) framhåller observation som ett bra redskap för att ta reda på barns intresse för att sedan använda informationen till utformningen av lärmiljön. Nordtømme (2015) konstaterar att lärmiljöns uppbyggnad bör ses som en resurs eftersom den kan öppna upp möjligheter för barns fria lek. Detta framhåller också Strandberg (2006) som menar att lärmiljöer som gynnar barns fria lek och därigenom barns sociala samspel är av stor vikt i förskolan, vilket gör vårt studies syfte relevant.

2.3 Styrdokument

Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) förtydligar att barns förståelse för demokrati grundläggs i förskolan. Vidare menar Skolverket (2016) att genom den sociala utveckling barn går igenom bör de efter förmåga få ta ansvar för förskolans miljö men även för sina egna handlingar. Barns behov, intressen och egna uttryck ska ligga till grund för den lärmiljö som skapas men även vid planering förskolans verksamhet. Enligt Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) ska verksamheten kännetecknas av en pedagogik där lärande, fostran, omvårdnad och omsorg tillsammans bildar en helhet, den ska också implementeras så att den inspirerar och utmanar barns lärande och utveckling. Verksamheten ska gagna lek, kreativitet och ett lustfyllt lärande för att barn på så sätt ska få möjlighet till att lära och erövra nya erfarenheter, färdigheter och kunskaper och därför bör lärmiljön vara inbjudande, innehållsrik och öppen (Skolverket, 2016). Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) lyfter också att det är förskollärares särskilda ansvar att se till att barnen får ett verkligt inflytande på hur verksamhetens innehåll och arbetssätt är utformat genom att de utgår ifrån barns behov, erfarenheter, intressen och åsikter. Under dagen på förskolan ska barnen kunna växla mellan olika aktiviteter, Skolverket (2016) menar att i lärmiljön ska det finnas utrymme för barns egna tankar, fantasi och kreativitet i lekens samspel.

“Barnen ska få möjligheter att utveckla sin förmåga att iaktta och reflektera. Förskolan ska vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens. Barnet ska också ha möjlighet att enskilt fördjupa sig i en fråga och söka svar och lösningar” (Skolverket, s. 6, 2016)

Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) menar därför att via samspel utvecklar barn kompetenser så som att uttrycka tankar, argumentera och kommunicera med andra. I förskolans verksamhet bör ett medvetet bruk av leken användas för att främja barns lärande och utveckling då det är i leken som barn utvecklar sin egna fantasi, inlevelseförmåga, den kommunikativa kompetensen men även till symboliskt tänkande samt förmågan till samarbete och problemlösning (Skolverket, 2016).

3 Teoretiskt perspektiv

I vår studie har vi valt att utgå från Lev Vygotskijs sociokulturella teori där lärande och utveckling ses utifrån ett socialt och kulturellt perspektiv. Strandbergs (2006) tolkning av Vygotskij är att människans livsvillkor och dess sociala kontext är av väsentlig betydelse för tänkandets utveckling och människans lärande. Enligt Vygotskijs sociokulturella teori lär och utvecklar sig barn således genom interaktion, aktivitet och lek tillsammans med andra barn eller vuxna vilket Vygotskij beskrev som *den proximala utvecklingszonen* (Lillemyr, 2013). Följaktligen menar Vygotskij att leken är ett sätt att lösa den inre konflikt som uppstår i barnet om det nya som barnet vill lära sig och det som barnet redan har lärt sig. Det som ännu inte är moget hos barnet kommer därför att mogna inom en snar framtid när barnet genom samspel med andra lär sig det önskvärda av den som redan erövrat erfarenheten. Vygotskij betonar att det är genom kommunikation som sociokulturella möjligheter skapas och därför bör fokus ligga på relationerna mellan människor. Vidare menar Vygotskij att rummen där samspelen sker är av stor betydelse för interaktionen och därför bör barnen få vara med och utforma den fysiska lärmiljön för att de ska känna delaktighet, vilket ger en känsla av meningsfullhet (Strandberg, 2006). Strandberg (2006) menar att den fysiska lärmiljön i förskolan lägger grunden för lärande och utveckling eftersom den fungerar som en stödstruktur för att kunskap förmedlas från miljön till barnen eller genom att barns interaktion kan underlättas genom miljön. I Vygotskijs sociokulturella perspektiv framgår att lärmiljön i förskolan bär på och för vidare kunskap, erfarenheter, förväntningar och känslor vilket påverkar barns samspel i den fria leken och därför kan rummet både underlätta men även försvåra för den sociala process som äger rum mellan barnen i den fria leken, vilket är en viktig aspekt att lägga fokus vid med tanke på att den fria leken har en ledande roll i barnets utveckling enligt Vygotskij (Strandberg, 2006).

Vygotskij menade att den fysiska lärmiljön bör bädda för barns fria lek eftersom det är via leken och den imaginära värld som barn skapar som de tillägnar sig kunskaper om socialt samspel, problemlösning, symboliskt tänkande men även bearbetning av upplevelser (Strandberg, 2006). Strandberg (2006) menar att den fysiska lärmiljöns förutsättning är viktig att belysa och genom att möblera om tillsammans med barnen blir det en gemensam aktivitet där barns perspektiv får stå i fokus. I ett sociokulturellt perspektiv vid omstrukturering av en lärmiljö bör det läggas stor vikt vid att möjliggöra till interaktioner. Det ska även finnas en tanke om vilka aktiviteter som kan göras i miljön, vilka verktyg barnen har tillgång till men även om finns det en förväntan om utveckling i miljön där barnet får en inre motivation till att ta för sig, samt om rummet är "färdigt" eller om utrymme finns för barns egna initiativ till förändring (Strandberg, 2006). I Vygotskijs sociokulturella teori är begreppet "tillgång till" en viktig aspekt i lärmiljön. Barn ska ha tillgång till lärmiljön och känna sig inbjuden att ta del av den eftersom det är hur miljön existerar för barnet som är det essentiella men barn ska även ha tillgång till interaktioner genom den fysiska lärmiljön vilket då gör att miljön blir betydelsefull och ska underlätta när det kommer till den fria leken (Strandberg, 2006).

Det sociokulturella perspektivet blir relevant i vår studie där vårt syfte är att ta reda på lärmiljöns betydelse i den fria leken ur ett förskolläraperspektiv. Vygotskijs sociokulturella perspektiv kändes som ett naturligt val med anledning av perspektivets syn på de interaktiva processer mellan barn som ständigt pågår i den fria leken i

förskolans fysiska lärmiljö. Eftersom det är den fria leken vi vill undersöka i relation till lärmiljön är det viktigt att se på hur förskollärare resonerar kring lärmiljöns möjligheter, begränsningar och vad de har för strategier kring miljöns uppbyggnad samt vad den fria leken får för förutsättningar av rummets fysiska struktur. Strandberg (2006) framhåller att i det sociokulturella perspektivet utgår man ifrån att det finns en relation mellan externa, strukturella faktorer och barns inre förmågor samt att förskollärare måste ta barns erfarenheter av lärmiljöer i beaktande eftersom dessa är en viktig faktor som bidrar till barns utveckling och lärande. Detta gjorde valet av det sociokulturella perspektivet relevant även i förhållande till våra forskningsfrågor då dessa utgår ifrån förskollärares syn på lärmiljön i förhållande till barns fria lek.

4 Metod

I detta kapitel kommer vi att presentera metoden som legat till grund för vår datainsamling i studien. Under avsnitt 4.1 beskriver vi vår forskningsstrategi, avsnitt 4.2 beskriver vi hur vi genomfört vår databassökning, under avsnitt 4.3 redogör vi för vår datainsamlingsmetod och därefter beskriver vi hur vårt urval gick till under avsnitt 4.4. Kapitlet innehåller även avsnitt 4.5 där vi går igenom genomförandet, 4.6 som redogör för vilken analysmetod vi använt, 4.7 som lyfter studiens validitet och reliabilitet samt 4.8 som beskriver de forskningsetiska principer vi utgått från i vår studie.

4.1 Forskningsstrategi

I vår studie har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod, detta med syftet att på bästa sätt få fram information till vårt arbete för att kunna besvara våra forskningsfrågor. Genom att använda oss av en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer möjliggör vi för naturliga följdfrågor och ett öppnare samtal med respondenterna. Bryman (2008) menar att den kvalitativa metoden är lämplig när man som i vårt fall vill få fram en bild av respondenternas tankar och synsätt kring ett ämne. Detta gjorde att vi ansåg det som den metod som bäst lämpade sig att använda för att kunna besvara våra forskningsfrågor. Vi är dock medvetna om att det finns en risk med kvalitativa studier där informanterna är få och det är att svaren vi får under intervjuerna inte behöver överensstämma med hur majoriteten uppfattar frågorna (Bryman, 2008). Risken finns också att respondenterna vill svara rätt utifrån hur de uppfattat vårt syfte, vilket kan ge en felaktig bild av verkligheten. Det vi hade kunnat göra är kompletterande observationer, men då vi endast är intresserade av hur förskollärare uppfattar lärmiljöns betydelse för den fria leken samt hur förskollärare aktivt arbetar med lärmiljön för att främja den fria leken tog vi beslutet att en observation inte hade hjälpt oss vidare med frågeställningarna. Dels eftersom hur en person uppfattar något är svårt att urskilja genom observation och dels tror vi att i och med att respondenterna visste vårt syfte så kunde de helt enkelt ha arbetat mer med lärmiljön än vad de faktiskt brukar, vilket hade gett oss en felaktig bild. Med hänsyn till dessa orsaker kom vi fram till att semistrukturerade kvalitativa intervjuer, där respondenterna får gå in djupare i en egen vald fråga är bästa sättet att för att kunna nå vårt syfte.

4.2 Databassökning

I vår studie har vi använt oss av databaserna ERIC, NB-ECEC och SwePub. I databaserna fann vi adekvata avhandlingar och artiklar som lämpade sig för våra forskningsfrågor. Våra sökningar gjordes i form av "advanced search" och "peer reviewed". Sökorden vi valde att använda oss av i ERIC var free play, indoor play och preschool* i databasen NB-ECEC användes sökorden lek och inomhusmiljö och i databasen SwePub användes sökorden förskola. Därefter granskade vi artiklarna och avhandlingarna gemensamt för att se vilka som var relevanta för vår studie. Detta presenteras i följande avsnitt.

4.3 Datainsamlingsmetod

Vi har genomfört åtta kvalitativa intervjuer med utbildade och verksamma förskollärare. Intervjuerna baserades och utgick från samma intervjufrågor (se bilaga 2). Kvale och Brinkman (2009) menar att kvalitativa intervjuer är en passande metod att använda när man vill få en inblick i respondenternas synsätt och tankesätt. Vi valde att arbeta med semistrukturerade kvalitativa intervjuer vilket innebär att det skapas mer utrymme för flexibilitet och tillfälle att kunna ställa följdfrågor till respondenterna. Med det som grund ansåg vi att den kvalitativa metoden var passande för vår undersökning. Bryman (2008) lyfter vikten av att man vid intervjuer respekterar respondenternas tid och vi var därför noga med att i god tid skicka en förfrågan om deltagande samt passande tid för intervjuerna, dels för att inte störa verksamheten och dels för att få så givande intervjuer som möjligt där respondenterna inte känner sig stressade. I samband med intervjuerna fick informanterna ta del av våra forskningsfrågor samt studiens syfte för att de skulle få en förståelse för studiens innebörd samt fick de ta del av ett missivbrev (se bilaga 1) med information och kontaktuppgifter till oss.

4.4 Urval

I studien som vi genomfört har vi använt oss utav något som Bryman (2011) kallar för bekvämlighetsurval vilket i vårt fall innebär att de åtta intervjuer vi genomfört är genom tidigare etablerade kontakter. Vi valde bekvämlighetsurvalet på grund av att studien var tidsbegränsad till 10 veckor och vi tror att det hade varit svårt att hitta passande respondenter till intervjuerna och därför valde vi att använda oss av de redan etablerade relationer till förskollärare vi fått under vår studietid. För vår studies resultat eftersökte vi ett förskollärarperspektiv vilket gjorde att alla utvalda respondenter är utbildade och verksamma förskollärare. Vi valde att avgränsa vår studie till förskolor där vi sedan tidigare hade etablerat kontakter och vi baserade våra kvalitativa semistrukturerade intervjuer till åtta förskollärare.

4.5 Genomförande

Vi började med att öppna en dialog per mail med respondenterna för att få deras medgivande till deltagande i intervjuerna, därefter fick de ta del av missivbrev där syfte, forskningsfrågor samt forskningsetiska principer togs upp. Vid intervjutillfällena började vi med att redogöra för studiens ämne och vårt syfte för att därefter gå in på intervjufrågorna vilket tog cirka 30 minuter. Upplägget på intervjun var att börja med bakgrundsfrågor för att därefter gå vidare till intervjuns nyckelfrågor. Vi frågade även

om det var okej för respondenterna att vi mailade i efterhand ifall ytterligare följdfrågor skulle dyka upp. Intervjuerna spelades med tillstånd in med hjälp utav en diktafon för att inte missa viktig information samt för att underlätta bearbetningen av den insamlade empirin. Efter genomförandet av intervjuerna transkriberade vi dem tillsammans för att säkerställa resultatet.

4.6 Analysmetod

I enlighet med Bryman (2011) har vi transkriberat intervjuerna och sammanställt dem i olika teman som även benämns som öppen kodning. De teman vi sorterade in intervjusvaren ifrån utgick från våra forskningsfrågor: Respondenternas bakgrund, Förskollärares definition av fri lek, Strategier förskollärare använder sig av vid planeringen av den fysiska lärmiljön för att främja barns fria lek samt, Förskollärares syn på möjligheter och begränsningar vid utformning av den fysiska lärmiljön i förhållande till barns fria lek. Öppen kodning betyder att vi bryter ner, studerar, jämför och konceptualiserar och kategoriserar vår insamlade data efter teman utifrån våra forskningsfrågor. Genom att använda oss utav öppen kodning som metod så får vi en bra överblick över likheter och skillnader från respondenternas intervjusvar. Vi färgkodade intervjusvaren för att underlätta hanteringen vid kategoriseringen och därefter kategoriserade vi in intervjufrågorna under våra valda forskningsfrågor. Respondenternas svar användes sedan i resultat- och analysdelen, detta material analyserades gemensamt av oss studenter för att sedan koppla det till den sociokulturella teorin.

4.7 Validitet och reliabilitet

Vi är medvetna om att begreppen reliabilitet och validitet är svåra att befästa i kvalitativa undersökningar, vilket är något som även Bryman (2011) lyfter vilket vi under studiens gång har tagit hänsyn till. Bryman (2011) menar att i en kvalitativ undersökning är begreppen validitet och reliabilitet svåra att placera in och därför är det mer fördelaktigt att byta ut dessa mot tillförlitlighet och äkthet. När vi genomfört de kvalitativa semistrukturerade intervjuerna är vi medvetna om att det kan ha funnits faktorer som kan ha påverkat respondenternas svar. Brister i tillförlitligheten kan ha varit om det funnits misstolkande av en fråga, tidspress eller inte tillräcklig kunskap eller intresse av vår studies syfte. För att balansera upp möjligheten av dessa brister valde vi att ta den första dialogen med respondenterna via mail och därigenom ge information om studiens syfte och forskningsfrågor med syfte att förhindra eventuella misstolkningar. För att göra vår studie så tillförlitlig som möjligt så har vi utgått från våra tre forskningsfrågor och dessutom har vi intagit ett kritiskt förhållningssätt under studien samt under insamling, genomgång och analys av det insamlade materialet. Vid de intervjuer vi gjort är vi medvetna om att det är förskollärarnas eget perspektiv och personliga åsikter vi får fram vilka inte behöver vara av vetenskaplig art. Detta har utifrån vårt syfte ingen egentlig relevans eftersom det är just förskollärares förhållningssätt vi vill ta reda på. Under intervjuerna intog vi ett neutralt förhållningssätt för att undvika att leda respondenterna i svaren eller uppmuntra svar som passade vår studie. Med ett neutralt förhållningssätt menar vi att vi ej nickade jakande när informanterna gav svar som passade vår studie och vi var noga med att tänka på att vårt kroppsspråk inte skulle signalera varken det ena eller det andra. Genom att förhålla oss neutrala fick vi deras genuina åsikter och tankar som svar vilket stärker resultatet i vår studie. Vid sammanställningen av resultatet intog vi även här

ett kritiskt förhållningssätt då vi lyssnade igenom intervjuerna tillsammans flera gånger innan transkriberingen av det empiriska underlaget för att vara helt säkra på att få fram en korrekt bild av det insamlade materialet.

Det kan vara svårt att verifiera det en respondent säger men Bryman (2011) menar att det finns små kontroller att utgå ifrån för att bedöma trovärdigheten i intervju svaren, till exempel att leta efter teman som framkommer under flera intervjuer och genom att hitta dessa teman i svaren behöver vi inte endast lita på en källa. Svar som återkommer i intervjuerna förevisar att flera personer delar samma tankar och åsikter vilket gör att vår studies resultat får större tillförlitlighet. För att få en så hög äkthet som möjligt så har vi utgått från våra forskningsfrågor när vi utformade intervjufrågorna samt så fick respondenterna ta del av dessa innan intervjutillfället för att kunna fundera över sina ståndpunkter (Bryman, 2011).

4.8 Forskningsetiska principer

I vår studie förhåller vi oss till de forskningsetiska reglerna som redogörs i Vetenskapsrådets (2017) rapport som innefattar informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Detta innebär att vi informerade respondenterna om vad vår studie handlar om, hur uppgifterna som framkommer kommer att behandlas, hur deras uppgifter kommer att förvaras och vilka som kommer få ta del av den insamlade informationen samt det färdigställda arbetet. Men även att de har rätt att neka oss att använda information som framkommer om de inte vill att det ska användas av oss i vår studie. De här reglerna och innebörden av dem har vi informerat de deltagande respondenterna om bestående av en presentation och informationstext i samband med enkätundersökningen i vår studie i form av ett missivbrev.

5 Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi att redogöra för våra resultat av studien under rubriken 5.1 där vi har utgått från våra forskningsfrågor i vilka bildar underrubrikerna - 5.1.1 informanternas bakgrund, 5.1.2 Förskollärares definition av fri lek, 5.1.3 Strategier förskollärare använder sig av vid planeringen av den fysiska lärmiljön för att främja barns fria lek, 5.1.4 Förskollärares syn på möjligheter och begränsningar vid utformningen av den fysiska lärmiljön i förhållande till barns fria lek. I slutet av resultatdelen gör vi en kort sammanfattning (5.1.5) vilket ligger till grund för analyserna av våra kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Under rubriken 5.2 analyserar vi det empiriska underlaget utifrån Vygotskijs sociokulturella teori.

5.1 Resultat

5.1.1 Informanternas bakgrund

Vi har genomfört kvalitativa semistrukturerade intervjuer med åtta verksamma och utbildade förskollärare. I våra bakgrundsfrågor framkommer att de intervjuade förskollärarna har varit verksamma som förskollärare mellan 2–22 år samt att de varit verksamma på sina nuvarande avdelningar i 0,5–11 år. Informanterna är alla verksamma på olika avdelningar där ålder och antal barn skiljer sig åt. Barngrupperna består av barn som är mellan 1–2 år, 3–4 år samt 3–5 år och där antal barn i barngrupperna är mellan 12–22 stycken. Arbetslagen där de intervjuade förskollärarna

arbetar är utformade så att de varierar mellan 1–2 förskollärare per avdelning tillsammans med 1–2 barnskötare. Lokalerna där förskolorna är förlagda är byggda mellan tidigt 1970-tal - senare delen av 1990-talet.

5.1.2 Förskollärares definition av fri lek

Informanternas definition av fri lek utgår ifrån en gemensam bas vilket är att det är en lek som barn själva initierar. När de intervjuade förskollärarna beskriver begreppet fri lek är det med ord som att barnen själva ska få välja, på barns villkor, självständighet, utan begränsningar, eget intresse och möjlighet samt fritt få välja som framträder. En skillnad som framkommer i respondenternas definition av begreppet är de vuxnas inblandning i den fria leken. Fem av informanterna anser att de behöver vara delaktiga för att kunna utveckla leken medan de andra tre svarar att de vuxna enbart behöver vara i närheten för att kunna gå in och stötta vid behov som till exempel vid konflikter. Robin beskriver fri lek så här:

“Jag är inte helt bekväm med uttrycket fri lek i och med att det för mig låter som att vi lämnar barnen helt och hållet till sig själva, att vi inte finns med överhuvudtaget. Jag tänker mer på att situationer är planerade eller oplanerade. Och som jag ser så är vi närvarande även i de lekar och situationer som inte är planerade. Visst är vi inte med alla barn hela tiden i alla situationer. Men jag tänker nog att det är viktigt att ändå visa att jag finns på nära håll, att jag är tillgänglig för frågor och funderingar. Jag tänker även att det är viktigt att finnas nära för att stötta och utmana i olika situationer”

Informanten uttrycker att även om barn har initierat leken så är det viktigt med vuxennärvaro, att de vuxna finns i närheten men inte deltagande i leken. När informanterna ger sin bild av vuxennärvaro i samband med fri lek dominerar ord som stöttning, ej vuxenledd, närvarande, goda förebilder, tillgänglig, hjälpa till samt stötta och utmana. Kim sammanfattar intervjun med att uttrycka att den fria leken är en viktig del av socialiseringen.

Det framkommer av informanternas svar att för att främja barns fria lek är det av stor betydelse att skapa en stimulerande lärmiljö där miljön inte är för uppstrukturerad med fasta regler och ramar. Detta innebär för Alex att barnen får flytta material till olika delar av avdelningen om de vill leka med dessa där, om de sedan sorterar tillbaks dessa igen. Informanten menar att om det finns för många regler kan barns fria lek istället begränsas och därför är det viktigt med ett gemensamt förhållningssätt kring dessa frågor. För att öka barns delaktighet och självständighet bör material vara placerade på barns nivå för att på eget initiativ kunna välja vad de vill leka med anser informanterna. Mika förtydligar att materialet således bör vara tillgängligt och tillåtande så att barnen själva känner att de kan starta upp aktiviteter utan att behöva fråga om hjälp. Även om materialet finns synligt men utan att barnen når det, så blir det ett steg till för barnen när de först måste påkalla en vuxens uppmärksamhet för att sedan få den vuxne att förstå vad det är de vill göra. Mio framhåller därför att:

“Genom dess uppbyggnad vågar barnen ta för sig vilket i sin tur bidrar till att barn kommunicerar med varandra och löser problem tillsammans. De lär av varandra.”

Informanten resonerar att lärmiljöns uppbyggnad är av stor betydelse för barns fria lek och därigenom dess samspel. Mio framhåller således att lärmiljön påverkar barns fria lek på många sätt, den kan både hindra och möjliggöra. Vidare menar Mio att lärmiljön kan möjliggöra den fria leken genom att ge förutsättningar till

problemlösningar och interaktioner. Lärmiljön utformning bör ha sin utgångspunkt från den aktuella barngruppens behov, intressen och erfarenheter menar Charlie och fortsätter att diskutera att om lärmiljön är anpassad efter barnen så kan den vara mycket främjande för barns fria lek, till exempel kan miljös utformning hjälpa barnen att hitta aktiviteter om de sedan kan ha som utgångspunkt i leken. Sasha uttrycker att:

“Jag tänker nog att miljön har stor betydelse för barnens lek. Jag tycker att barnen leker bra i miljöer som är lite avgränsade och med ett synligt material som är lite varierat. Jag tycker mig kunna se att det ibland räcker med att ta bort ett material och tillföra något annat för att barnens lek kan ta en ny vändning”

Förskolläraren tydliggör att genom att lärmiljön är föränderlig så möjliggör det för barnen att hitta nya saker att utforska i leken. Alex lyfter utrymme som en viktig faktor där barn får möjlighet att ta för sig av det lärmiljön erbjuder och detta görs med fördel genom att dela på barngruppen för att få en chans att leka ostört. Tintin är inne på samma spår och menar att lärmiljöns uppbyggnad är grundläggande för om den fria leken ska kunna fortgå utan konfrontationer barnen emellan.

Gemensamt för alla intervjuade förskollärare är att fri lek är viktigt för barns utveckling och lärande och en åsikt som de alla delar är att den fria leken är något som ska ske på barns eget initiativ. Skillnaden ligger i huruvida de vuxna ska vara delaktiga eller ej och hur den fria leken ska få ta plats.

5.1.3 Strategier förskollärare använder sig av vid planeringen av den fysiska lärmiljön för att främja barns fria lek

När vi frågade de intervjuade förskollärarna vad de utgår ifrån när de utformar lärmiljön så återkommer begrepp som: barn, barns behov, barngruppen, barns intressen, barnantal men även lokalernas utformning tar en del av respondenterna upp som en viktig faktor. Charlie menar att barns inflytande och delaktighet är viktigt vid utformningen av lärmiljön, miljön måste byggas på barns intressen och de måste få vara med och arrangera den, är barnen delaktiga respekterar de också lärmiljön och tar således hand om den. Detta betonar även Tintin som framhåller att vikten av att göra barnen delaktiga i själva planerandet av en ny lärmiljö samt i själva görandet av den gör att lärmiljöerna fungerar bättre i praktiken när det kommer till barns fria lek. Förskolläraren konstaterar att om barnen glöms bort vid planerandet av och genomförandet av en ny lärmiljö riskerar den lärmiljön att bli ett ställe som barnen väljer att inte vara på. Hen sammanfattar det med att betona att en lärmiljö som barnen varit delaktiga i att skapa blir barnens egna. Mika uttrycker följande:

“Jag låter barnen utveckla sin lek genom att ha tillgång till materialet. Jag tänker kring barnens intressen, vad jag sett och vad barnen uttrycker och skapar sedan nya lärmiljöer utifrån det. Jag tänker kring hur jag bör duka upp materialet, om det är ett material som de gärna flyttar på behöver det kanske ligga i någon korg eller låda. Jag använder mig av brickor i fint material för att locka. Jag tänker att det ska vara estetiskt lockande och ge idéer för hur barnen kan använda materialen. Man kan kalla det för iscensättning, att locka.”

Förskolläraren förtydligar att genom att göra lärmiljöer som utgår ifrån barnen men samtidigt är estetiskt tilltalande så lockar det barnen till att utveckla sin lek. Barnen visar vägen genom att via olika uttrycksformer visa vad de är intresserade av för tillfället och utefter det skapas lärmiljöerna menar Alex. Vidare menar hen att även om

vissa barn ej har språket än så kan de fortfarande vara delaktiga genom att faktiskt visa vad de har behov av.

Fyra av de intervjuade förskollärarna använder sig av observation när de ska ta reda på vad barnen är intresserade av för tillfället. Observationerna syftar till att ta reda på vilka material som barnen använder och hur de använder dem. Är det så att barnen ofta flyttar ett visst material till något annan lärmiljö och är det något material som sällan används, är frågor som förskollärarna ställer sig vid observationerna. Ytterligare frågor som förskollärarna observerar är om materialet kan användas på det sätt barnen önskar, om det är något material det behövs mer av för att utveckla deras intressen eller om det behövs mer av något populärt material, detta för att undvika konflikter vid populärt material. Alex menar att utifrån observationer och aktuella målområden för den aktuella förskolan bestämmer de vilka typer av aktiviteter och/eller lekar som behövs fokuseras på vid iordningställandet av lärmiljön. Charlie tydliggör detta:

“Att som vuxen ibland ta lite helikopterperspektiv men också att vara en aktiv del i leken för att se vilka begränsningar som finns”

Mio beskriver att en god lärmiljö utgår ifrån läroplanen vid iordningställandet, det bör således finnas material som hjälper till att uppfylla de olika läroplansmålen. Lärmiljön får inte bestå av vare sig för mycket eller för lite saker och den behöver också vara varierad. Hen ger som exempel att iordningställa lärmiljöerna vid dagens slut så att barnen kommer på morgonen och överraskas och därigenom möjliggörs en bra start för barnen med leken som fokus. Förskolläraren betonar också att en helt undanplockad miljö inte alltid är så inbjudande men att den gärna får bestå av ofärdigt material såsom återbrukning för att barnen ska få möjlighet att använda sin egna fantasi och inlevelse vid den fria leken. Robin resonerar att tanken med att bygga upp flera olika lärmiljöer är att barnen på ett naturligt sätt ska dela upp sig i miljön, vilket kan göra att det bildas små grupper där barnen lockas till att utforska ett visst fenomen samtidigt som det finns möjlighet för pedagogerna att möta upp barnen på deras nivå för att stimulera ett visst intresse. Vidare konstaterar hen att en lärmiljö alltid ska göra så att möjligheten finns att ett barn enskilt, tillsammans med en kompis eller med en pedagog ska kunna utveckla ett kunnande om något. Charlie är inne på samma spår och menar att lärmiljöer där 2–3 barn kan samtala, utforska och samarbeta med varandra är gynnsamt för barnen.

Något som framkommer som en gemensam grund är att när det kommer till lärmiljön så utgår de alltid ifrån barnen och barngruppens behov. Det finns skillnader i hur förskollärare involverar barnen i uppbyggnaden av en lärmiljö och hur de arbetar kring lärmiljöer. Vidare lyfter fyra av förskollärarna att observationer är ett bra verktyg för att få en förståelse för vad barn är intresserade av för att sedan använda sig av det i lärmiljön.

5.1.4 Förskollärares syn på möjligheter och begränsningar vid utformning av den fysiska lärmiljön i förhållande till barns fria lek

På frågan vad förskollärare har för syn på möjligheter i förskolans fysiska inomhusmiljö är det en samstämmig bild som råder. Förskollärarna betonar att lärmiljön är viktig för att stimulera barns fria lek, den är avgörande för barns möjlighet till lek och inspiration men lärmiljön är också viktig för hur klimatet inne blir. Sasha menar att en rik miljö lockar barnen att utforska och samspela. Det krävs också att den

är föränderlig för att hålla barns nyfikenhet vid liv så att inte barns utforskande uteblir. Alex tydliggör sin syn på möjligheter i lärmiljön:

“Det är en faktor som är outhärlig när det kommer till att våga släppa barnen i den fria leken. Om material är tillgängligt och om miljön är tillåtande fungerar också samspelet mellan barnen och det är enbart vid få tillfällen vi faktiskt får gå in och bryta den fria leken.”

Förskolläraren menar att en lärmiljö som är bra uppbyggd skapar förutsättningar till en god samvaro barn emellan eftersom barns kreativitet påverkas starkt av deras omgivning och vad den möjliggör.

Sex av de intervjuade förskollärarna uppger att en lärmiljö ständigt behöver vara föränderlig. En miljö som varit densamma för länge uttrycks genom rastlöshet, spring och en känsla av att barnen tycker att det är tråkigt vilket inte bidrar till socialt samspel menar en förskollärare. Mio berättar att det är viktigt att lyssna in barnen när de förmedlar att de behöver en förändring, då behövs det antingen nytt material eller en förändring i befintlig lärmiljö. Hen poängterar att man inte får fastna i att vara bekväm. Sasha framhåller vikten av att ta tillvara på platser som kanske inte är helt uppenbara. Hen menar att det är viktigt att bygga lärmiljöer på andra platser än de klassiska inne på avdelningen, till exempel kan en bygghörna få plats i kapprummet eller en hopphage i en korridor.

Förändringar i lärmiljön är beroende av olika faktorer. Alla intervjuade förskollärare konstaterar att lärmiljön behövs göras om när den fria leken inte fungerar bra. Annat som styr om förändringar görs eller inte är om nytt material behövs eller om befintligt material gått sönder och då ska det även finnas en budget för nya inköp. Finns det inte pengar till inköp är det svårt att göra om menar Mika vilket också stöds av Kim som också anser att ekonomin är det största hindret för förändring i lärmiljön. Dock berättar hen att då behöver man fundera på hur man skulle kunna använda det som redan finns på ett annat och nytt sätt för att skapa nya lärmiljöer kring det. Vidare medger Kim att hen har köpt in begagnade möbler och material till avdelningen för egna pengar när förskolans ekonomi inte räckt till för att skapa nya lärmiljöer för barnen. Detta håller också Mika med om och konstaterar att bristen på pengar gör att personal ofta handlar själva eller tar med saker till miljön hemifrån vilket gör att det många gånger upplevs som svårt och jobbigt att utforma lärmiljön.

Flera av de intervjuade förskollärarna tog upp tiden som en faktor för att hinna göra förändringar i lärmiljön vilket Tintin exemplifierar:

“Ibland gör vi förändringar spontant efter barnens idéer eller efter brister och utvecklingsmöjligheter vi observerat i miljön. Det händer att vi gör förändringar under eventuella kvällsmöten då vi diskuterar barngruppen, leken och barns utveckling eftersom vi ofta inte hinner göra det på dagtid i verksamheten. Men nackdelen med det är att barnen inte får möjlighet att påverka och vara med i processen. Vi får inte glömma att det är barnens miljö också.”

Förskolläraren menar således att om tid hade funnits så hade barnen kunnat varit mer involverade och delaktiga i sin egna lärmiljö. Tiden är alltså en viktig beståndsdel för att dels hinna göra förändringar men även för att barnen ska få vara delaktiga och få inflytande över sin egna lärmiljö menar flera av de intervjuade förskollärarna. En annan faktor ifall lärmiljön ska göras om kan också vara ledningsstyr. Charlie menar

att förskolechefen ansåg att det skulle finnas en ateljé på varje avdelning vilket pedagogerna då behövde genomföra trots att detta påverkade de andra lärmiljöerna genom att dessa blev färre och trängre. Oavsett de olika faktorerna som har att göra med svårigheter i förändring av en lärmiljö resonerar alla förskollärare att om lärmiljön förändras så görs större förändringar vid varje nytt läsår, mellanstora förändringar vid nytt projektarbete och små förändringar kan göras flera gånger i veckan om barnen initierar detta. Alex tydliggör detta:

“Ibland är det årstider som styr förändring i lärmiljön och ibland är det vid byte av projekt. Ibland vill vi överraska barnen på morgonen och har då dukat upp en ny miljö och ibland, eller ofta är det barnen som visar att de vill ha något nytt.”

Tintin poängterar dock att allt för många ändringar på kort tid kan leda till en osammanhängande och ostrukturerad känsla hos barnen vilket kan göra barngruppen orolig och rörig. Hen menar att större förändringar i lärmiljöer behöver vara helt stabila och förankrade i barngruppen innan andra mindre förändringar i den görs.

När informanterna resonerar fritt kring begränsningar i lärmiljön framträder också en gemensam syn på dels den kollegiala överenskommelsen kring hur man tänker om lärmiljö men även förskolornas fysiska struktur och planlösning- de faktiska väggarna rummen består av. I ett rum med mycket fönster och stora rum är det svårt att skapa genomtänkta miljöer och då behövs skärmväggar för att kunna göra rum i rummet påpekar Mio. Andra begränsningar i utformningen av den fysiska lärmiljön kan vara arbetsmiljörelaterat där pedagogerna till exempel behöver ha höga bord på grund av olika fysiska åkommor och då kan dessa bord vara i vägen och begränsa barns utrymme vilket påverkar barns fria lek menar Kim.

För att kunna möjliggöra för förändringar i lärmiljön uttrycker Robin att:

“Ibland går barngruppen ut med två pedagoger och så får den tredje var inne och fixa och ställa iordning. Men om det är pedagoger sjuka på huset så fungerar det inte eftersom vi behöver täcka upp och då kan vi istället skicka över barn för att äta mellis på andra avdelningar någon dag när alla är närvarande för att få tid till det. Det viktiga är att alla får tid till lärmiljöerna och inte bara en avdelning”

Förskolläraren belyser att en gemensam syn på lärmiljöns betydelse bör råda på alla avdelningar på samma förskola för att alla barn ska få samma möjlighet till socialt samspel och fri lek genom lärmiljöerna. Sasha ser vikten av att byta saker mellan avdelningar eller mellan förskolor i samma enhet som betydande för att attraktiva lärmiljöer ska kunna skapas och för att möjliggöra för barns fria lek eftersom hen anser att barns skaparförmåga, fantasi och inlevelse starkt influeras av den omgivande lärmiljön och vad den möjliggör.

Informanterna delar synen att lärmiljön är viktig för att stimulera barns fria lek, de menar att den är avgörande för barns möjlighet till lek och inspiration. Men det framkommer också åsikter om att lärmiljön är också viktig för hur klimatet inne blir, antingen en källa till en fridfull samvaro eller en konfliktfylld stresszon.

5.1.5 Sammanfattning av resultat

Med utgångspunkt från de intervjuade förskollärarnas svar kan vi konstatera att den fysiska lärmiljön är en viktig faktor för hur barns fria lek möjliggörs. Genom den fria

leken utvecklar barn förmågor som kommunikation, problemlösning och socialt samspel - de lär helt enkelt av varandra. Begreppet fri lek är på många sätt komplext vilket respondenterna framhåller. Förskollärarna har en samstämmig syn på att barns fria lek är en lek som barnen själva initierar, den ska vara på barns villkor utan att begränsas av de vuxna och där barns egna intresse ska ligga till grund för utformningen av leken. Barnen ska få vara självständiga i leken! Det som skiljer förskollärarna åt kring synen på vad fri lek är, är hur vuxnas intervention ska se ut. Några förskollärare anser att vuxna behöver vara delaktiga för att kunna stötta och utveckla leken medans andra förskollärare menar att de endast behöver vara närvarande i form av att vara konfliktlösare.

För att främja barns fria lek framhåller de intervjuade förskollärarna att lärmiljöns utformning är av stor vikt. Utformningen av lärmiljön ska bygga på barns intressen, erfarenheter och behov och vara stimulerande för barns interaktioner. Samtidigt bör lärmiljön inte ha för mycket fasta regler och ramar eftersom detta kan begränsa barns fria lek samt vara en igångstartare för konflikter. Barn ska ha tillgång till allt material, vilket betyder att materialen ska vara placerade på barns nivå för att underlätta för barns spontana ingivelse till lek betonar de intervjuade förskollärarna.

De strategier förskollärarna använder sig av vid planering och förändring av den fysiska lärmiljön för att främja barns fria lek är först och främst att bygga lärmiljön på barns egna intressen och behov men även att göra barnen delaktiga vid förändring av lärmiljön eftersom de då också känner ett ansvar för den. Flera förskollärare lyfter observation som ett bra verktyg för att ta reda på vad barnen är intresserade av för tillfället. Detta görs med fördel vid barn som har en språksvårighet och inte kan uttrycka vad de är i behov av eftersom lärmiljön ska representera alla barns intressen. En lärmiljö som lockar till barns eget initiativ till fri lek är en miljö som inte har för lite material och är för undanplockad utan har ett varierat utbud av material som bygger på vad barnen är intresserade av för tillfället.

Förskollärarna har en enig uppfattning om att lärmiljön är nödvändig för att stimulera barns fria lek och den är också avgörande för barns möjlighet till fri lek. Dessutom är lärmiljön också viktig för hur klimatet inne blir, en stimulerande lärmiljö lockar till utforskande och samspel medans en miljö som uppfattas som tråkig snarare är en konfliktstartare. Lärmiljön behöver därtill vara föränderlig för att hålla barns nyfikenhet vid liv så att inte barns fria lek med dess interaktioner uteblir. En avgörande faktor om barns lärmiljö främjar barns utveckling och lärande är hur pedagogerna samarbetar kring den och hur dialogerna förs vilket framkommer under intervjuerna med förskollärarna. En annan viktig faktor när det kommer till begränsningar i lärmiljön är brist på tid och pengar när det kommer till om förändring på miljön kan göras. Detta löser förskollärarna genom att dels dela upp barngruppen för att skapa tid till förändring men även göra vissa förändringar på kvällstid. Brist på pengar i förskolan löses genom att ta med saker hemifrån eller köpa begagnat för egna pengar. En förskollärare lyfter idén att byta material mellan avdelningarna eller mellan olika förskolor för att kunna skapa attraktiva lärmiljöer som möjliggör för barns fria lek.

En lärmiljö som bygger på barns intressen och erfarenheter och som dessutom är föränderlig i takt med barns skiftande behov är det mest väsentliga för att barns fria lek ska kunna fortgå utan disharmoni.

5.2 Analys

I detta avsnitt kommer vi att presentera vår analys av den insamlade empirin som vi tolkar genom vårt valda teoretiska perspektiv – den sociokulturella teorin.

5.2.1 Förskollärares definition av fri lek

Utifrån vår första forskningsfråga- Vad innebär fri lek för förskollärare, framkommer under intervjuerna en definition av begreppet fri lek, att det är en lek som barnen själva tar initiativ till samtidigt som den ska baseras på eget val, egna villkor, eget intresse samt att barnen ska få vara självständiga. Utifrån vårt valda teoretiska perspektiv, den sociokulturella teorin, framhåller Vygotskij att barn lär och utvecklas genom samspel via leken (Lillemyr, 2013). Vygotskij hävdar att den fria leken är av stor vikt eftersom barn får en inre mening via leken eftersom han anser att handlingen är underordnad tanken samt att barnet i lekens värld skapar sin egna proximala utvecklingszon vilket gör leken som synnerligen viktig för barns lärande och utveckling (Lillemyr, 2013). Det som skiljde förskollärarna åt vid frågan hur de definierar fri lek var huruvida i vilken mån de vuxna ska delta i barns lek samt hur stor plats vuxennärvaron ska vara i den fria leken. Utifrån våra intervjusvar kan vi konstatera att de förskollärare som ansåg att den fria leken skulle vara helt fri utan inblandning från vuxna var de förskollärare som hade varit verksamma som just förskollärare i max fem år, alltså relativt nyutbildade förskollärare. De förskollärare som ansåg att de faktiskt behöver vara i närheten för att vara delaktiga och stötta barns fria lek var de förskollärare som hade arbetat som förskollärare mellan 5–22 år.

Med utgångspunkt ur vårt teoretiska perspektiv lyfter Vygotskij att det faktiskt är genom kommunikation som sociokulturella tillfällen skapas och därför bör relationerna mellan barn men även mellan barn och vuxna läggas stor vikt vid för att det ska ge barnen tillfällen till utveckling och lärande. Genom att skapa tillfällen för interaktion oberoende av om det är med andra barn eller med vuxna skapas tillfällen till lärande (Lillemyr, 2013). Detta menar Vygotskij sker genom att det enskilda barnet utvecklar kognitivt kunnande om någonting som hen är i färd med att utveckla men som inte mognat ännu men som genom samspel med den andre som redan utvecklat kunnandet utvecklar färdigheten (Lillemyr, 2013). En av de intervjuade förskollärarna som varit verksam i mindre än fem år diskuterar i enlighet med Lev Vygotskij och betonar att den fria leken faktiskt är en viktig del av socialiseringen genom samspel. Med hänsyn till vårt teoretiska perspektiv har vi gjort tolkningen att de förskollärare som varit verksamma i max fem år anser att barn genom den fria leken med andra barn får tillfällen till utveckling och lärande just tack vare den fria leken. Dessutom tror vi att det också är syftet bakom tankesättet de förskollärare som arbetat mellan 5–22 år står för- den vuxne behövs som stöttepelare för att barn ska få möjlighet till utveckling och lärande. Vi tolkar därför respondenternas definition av fri lek att den ska möjliggöra för barns utveckling och lärande genom dess interaktion, men om det ska ske genom en barn-barn dialog eller barn-vuxen dialog det är avhängigt av antal verksamma år.

5.2.2 Strategier förskollärare använder sig av vid planeringen av den fysiska lärmiljön för att främja barns fria lek

Med utgångspunkt från vår andra forskningsfråga- Vilka strategier använder sig förskollärare av vid planeringen av lärmiljön för att främja den fria leken, betonar respondenterna att en god lärmiljö ska bygga på barns intressen och erfarenheter. De

menar att den också bör vara flexibel utifrån barns olika behov samt vara stimulerande för att främja barns samspel. Vygotskij framhåller att en god lärmiljö ur ett sociokulturellt perspektiv bör främja barns fria lek eftersom det är just via leken och dess fiktiva värld som barn erövrar kunskaper om sociala processer men även kunskaper om symboliskt tänkande, problemlösning och bearbetning av upplevelser (Strandberg, 2006). Vidare lyfter Vygotskij att lärmiljöns utformning är av stor betydelse eftersom den faktiskt lägger grunden till barns lärande och utveckling i och med att miljön har funktionen som stödstruktur där kunskap först och främst förmedlas från miljön till barnen och för det andra så gynnas barns samspel av en god lärmiljö. Tack vare att förskollärarna utgår ifrån barnen vid planeringen och utformningen av en lärmiljö ökar också deras möjligheter till utveckling och lärande. Vid förändring av en lärmiljö framgår av intervjusvaren att förskollärarna anser att barnen bör vara med och arrangera den dels eftersom själva miljön fungerar bättre i praktiken när det kommer till barns fria lek men en annan viktig faktor är att barnen verkligen respekterar och tar hand om miljön bättre eftersom de ser den som sin egna.

Det som däremot skiljer sig åt i intervjusvaren är huruvida observationer används för att förstå vad barn verkligen är intresserade av och vilka erfarenheter de har för att bygga upp nya lärmiljöer utifrån observationerna. Med utgångspunkt från intervjuerna kan vi även här konstatera att antal verksamma år har betydelse för hur förskollärare arbetar med lärmiljön för att främja barns fria lek. Fyra av de intervjuade förskollärarna, vilka varit verksamma mellan 5–22 år, svarar att de arbetar med observation för att få syn på barns erfarenheter och intressen. Vi har här gjort tolkningen att det här finns paralleller till vårt valda teoretiska perspektiv som argumenterar för att en lärmiljö faktiskt bör vara utformad med hänsyn till barns erfarenheter och intressen eftersom detta är en bidragande faktor till barns utveckling och lärande (Strandberg, 2006). Den sociokulturella teorin förespråkar en lärmiljö där barnen ska få vara med och bygga upp den eftersom det skapar tillhörighet och delaktighet samt att lärmiljön får en djupare mening (Strandberg, 2006). Genom att skapa en känsla av inflytande hos barnen bäddar det också för att sociala interaktion sker i och med att barnen känner en samhörighet med lärmiljön vilket förskollärarna genom sina svar förmedlar.

5.2.3 Förskollärares syn på möjligheter och begränsningar vid utformning av den fysiska lärmiljön i förhållande till barns fria lek

Vår sista forskningsfråga- Vilka möjligheter och begränsningar upplever förskollärare finns vid utformningen av lärmiljön i förhållande till barns fria lek, uppenbarar sig en samstämmig bild där förskollärarna ser lärmiljön som avgörande för att barns fria lek ska fortgå friktionsfritt. De intervjuade förskollärarna framhåller lärmiljön som en inspirationskälla till barns fria lek och menar att en rik miljö med material på barns nivå attraherar barn till utforskande genom samspel, vilket är grunden för barns utveckling och lärande. Genom intervjusvaren kan vi på liknande sätt som innan se att antal verksamma år är relevant när det kommer till tankesätt och arbetsätt för att gynna barns fria lek genom en lärmiljö. De tre förskollärarna som anser att lärmiljön bör vara föränderlig i takt med barns skiftande behov för att hålla barnens upptäckarlust vid liv är de som varit verksamma i max fem år. Vi tolkar förskollärarnas svar utifrån den sociokulturella teorin vilken menar att en lärmiljö ska bidra till barns samspel via leken och därför bör lärmiljön vara varierande (Strandberg, 2006). Det sociokulturella perspektivet framställer även begreppet "tillgång till" som en betydande aspekt i lärmiljön (Strandberg, 2006). Vygotskij menar att barn ska ha

tillgång till lärmiljön genom att känna sig inbjuden till den, genom lärmiljön får barnen nämligen tillgång till den fria leken med dess samspel vilket är ett viktigt perspektiv i det sociokulturella perspektivet (Strandberg, 2006).

Till följd av hur förskollärarna placerar materialet och genom hur de anordnar en rik miljö som bygger på barns intressen främjas därför barns utveckling och lärande eftersom barnen utvecklar detta genom den fria leken i lärmiljön vilket överensstämmer med vårt valda perspektiv- den sociokulturella teorin.

Däremot konstaterar Vygotskij att en lärmiljö bär på och förmedlar kunskap, erfarenheter, förväntningar och känslor och detta är avhängigt på hur förskollärarna byggt upp miljön vilket kan vara en begränsning för barns fria lek (Strandberg, 2006). En lärmiljö kan både underlätta men även försvåra för den fria leken och därigenom för den sociala process som äger rum i leken och indirekt också barns utveckling och lärande (Strandberg, 2006). Detta är något som de intervjuade förskollärarna berättar om vilket de förtydligar genom att konstatera att en samstämmig bild av vad en lärmiljö ska bestå av och hur den ska byggas på bästa sätt bidrar till barns utveckling och lärande. Utifrån vår valda teori behöver således förskollärare vara lyhörda för hur barn tar sig an den nya miljön men de bör även ha en kunskap om just detta och ha en förståelse för att den fria leken faktiskt kan utebli på grund av lärmiljön (Strandberg, 2006). Med hänsyn till detta och med utgångspunkt i den sociokulturella teorin är det viktigt att lägga fokus vid observationer av hur barn reagerar på en ny lärmiljön eftersom den fria leken har en avgörande roll för barns utveckling och lärande genom en god lärmiljö.

6 Diskussion

I detta avsnitt kommer vi under 6.1 att diskutera kring vårt metodval, under 6.2 diskuterar vi våra resultat, vi redogör för våra generella slutsatser under 6.3 för att sedan gå vidare till 6.4 där vi ger förslag till vidare forskning.

6.1 Metoddiskussion

Semistrukturerade kvalitativa intervjuer kändes som ett naturligt val när det kom till att välja metod för datainsamling då syftet med vår studie var att ta reda hur förskollärare uppfattar lärmiljöns betydelse för den fria leken samt hur förskollärare aktivt arbetar med lärmiljön för att främja den fria leken. Kvale och Brinkmann (2009) tar upp att i en kvalitativ forskningsintervju försöker man förstå världen utifrån respondenternas perspektiv och därigenom utveckla en förståelse och en mening baserad på deras erfarenheter vilket stödjer våra tankar om metodval i vår studie. Genom att formulera intervjufrågor baserade på våra forskningsfrågor så kunde vi samla in datamaterial som var relevant för vårt syfte. Vi formulerade medvetet frågorna öppet dels för att ge respondenterna möjlighet till att fördjupa sig men även för att ge utrymme för naturliga följdfrågor. Eftersom studien hade en begränsad tid och vi därför valde att fokusera på redan etablerade kontakter så föll det sig att alla intervjuade respondenter är verksamma på förskolor som råder under kommunal regi. Därför hade det varit intressant att se om resultatet på studien hade blivit detsamma om vi istället hade intervjuat förskollärare som är verksamma på förskolor med olika pedagogiska inriktningar så som till exempel Reggio Emilia, Montessori eller Waldorf. Vi övervägde att göra kompletterande observationer, men då vi endast var intresserade av hur förskollärare uppfattar lärmiljöns betydelse för den fria leken samt hur

förskollärare aktivt arbetar med lärmiljön för att främja den fria leken tog vi beslutet att en observation inte hade fört oss vidare med frågeställningarna. Dels eftersom hur en person uppfattar något är svårt att urskilja genom observation och dels för att tidsaspekten inte kändes genomförbar då det krävts en ansevärd mängd tid då respondenterna är verksamma på fem olika förskolor. Med dessa aspekter som grund så stärkte det vårt beslut att fokusera på semistrukturerade kvalitativa intervjuer, då respondenterna får gå in djupare i en egen vald fråga vilket blev bästa sättet för oss att nå vårt syfte med studien. Vi anser att de kvalitativa semistrukturerade intervjuerna som metod har genererat i att vi kunnat samla in det empiriska underlaget vi behövde för att sedan kunnat analyserat och diskuterat detta i förhållande till vårt syfte och forskningsfrågor.

6.2 Resultatdiskussion

Lek har alltid setts som en naturlig del av barns vardag i förskolan (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015), och något som framkommit under studiens gång är att en väl genomtänkt lärmiljö främjar barns fria lek på ett positivt sätt. Den fria leken behöver plats för barns utforskande, nyfikenhet och kreativitet menar informanterna, vilket stöds av Sandberg (2008) som menar att den fria leken är barns egna domän där de själva har inflytande och kan påverka vad som sker. Med detta i beaktande kan vi utläsa att när barn befinner sig på förskolan så ingår de i ett gemensamt sammanhang där barn, vuxna och lärmiljön ständigt påverkar och samspelar med varandra och därför behövs det göras utrymme för att interaktioner ska ske. Vi kan även dra paralleller till vårt valda teoretiska perspektiv, som menar att barn lär och utvecklas genom samspel samt att den fria leken faktiskt har en ledande roll i barnets utveckling (Sandberg, 2008). Dessutom framhåller läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) att det är via samspelet i leken som barn utvecklar kompetenser inom olika områden och därför menar vi att en lärmiljö som bäddar för barns fria lek bör läggas stor vikt vid.

Lärmiljöer beskrivs inte konkret i förskolans läroplan vilket ger den enskilde förskolläraren ett stort tolkningsutrymme kring hur dessa ska utformas. De intervjuade förskollärarna menar att en lärmiljö bör vara utformad efter barns intressen, behov, erfarenheter, stimulera till samspel samt att barnen ska ha tillgång till material vilka ska vara placerade på barns nivå för att underlätta för barns spontana infall till lek. Förskolans lärmiljö är betydelsefull eftersom den har stor inverkan på hur vi ser på oss själva, varandra och den omgivande världen menar Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015), som vidare framhåller att den förståelse som barn utvecklar i förskolan samt de erfarenheter barn gör där tar de med sig senare i livet. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) hänvisar till forskning som visar att förskolans lärmiljö och innehåll ofta är förtydligt av barn utifrån hur de vuxna iordningställt miljöerna, vilket både styr och begränsar barns fria lek. Förskollärare bör ta lärmiljöer på allvar genom att observera vad och hur barn använder miljöerna till samt vad lärmiljöerna signalerar till barnen kring vilka möjligheter som finns där och för det krävs det att förskollärarna är lyhörda, härvarande och att en aktuell dialog med barnen är konstant (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Vi tror att eftersom det finns ett tolkningsutrymme kring hur en lärmiljö ska vara utformad så kan detta göra att barn på samma förskola får olika möjligheter till utveckling och lärande. Vidare anser vi att om barn ska få möjlighet till utveckling och lärande i enlighet med styrdokument så bör förskollärare ta lärmiljöns betydelse i förhållande till barns fria lek på allvar och därför behöver vi se över vårt eget förhållningssätt och tankar kring dess uppbyggnad. Detta är något som dessutom kom fram under intervjuerna där en informant belyser att en gemensam syn på

lärmiljöns betydelse bör råda på alla avdelningar på samma förskola för att alla barn ska få samma möjlighet till socialt samspel och fri lek genom lärmiljöerna.

Enligt läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) ska verksamheten i förskolans vara likvärdig varhelst den anordnas. Under studiens gång har vi fått upp ögonen för att ekonomi är en avgörande faktor när det kommer till vad barnen erbjuds i form av en stimulerande och givande lärmiljö. En begränsning som framkommit under intervjuerna och som respondenterna är eniga om är just den ekonomiska faktorn, framför allt när det kommer till förändring av förskolans lärmiljöer. Några av respondenterna löste detta genom att ta med saker hemifrån eller genom att köpa saker för egna pengar. Vi har förståelse för varför respondenterna agerar på detta sätt, men samtidigt anser vi att det går emot förskolans intentioner där förskolan ska vara likvärdig. Vi tänker att genom att agera på så sätt så blir barns möjlighet till utveckling och lärande genom den fria leken i lärmiljön påverkad beroende på vilken privatekonomi den enskilde förskolläraren har. Med detta i beaktande kan vi konstatera att ju generösare förskollärare ett barn har desto större möjlighet har de till en rik lärmiljö och utveckling och lärande genom den. Vi ser att en bättre lösning skulle vara som en av våra respondenter föreslog, att man istället lånar material avdelningar och förskolor emellan för att på så sätt ge alla barn tillgång till en rik och givande lärmiljö. Brodin och Renblad (2012) poängterar just att en attraktiv och stimulerande lärmiljö ökar barns möjligheter till välmående vilket även kan ses som ett mått på en kvalitativ verksamhet. Tolkar vi detta genom Vygotskijs sociokulturella teori där begreppet "tillgång till" är en viktig aspekt i lärmiljön där barnen ska känna sig inbjudna att ta del av en stimulerande lärmiljö kan det bli problematiskt om barnen får olika förutsättningar till detta.

Informanterna lyfter att observation är ett bra verktyg för att ta reda på vad barnen är intresserade av för tillfället för att utforma lärmiljön utifrån detta. Observationer görs också med fördel när det finns barn som har en språksvårighet och inte kan uttrycka vad de är i behov av för tillfället eftersom lärmiljön ska representera alla barns intressen. Även Emilson och Pramling Samuelsson (2012) framhåller observation som ett bra redskap när det kommer till att ta reda på barns intresse för att sedan använda informationen till utformningen av lärmiljön. Vi anser att barns inflytande över lärmiljöns utformning är betydande för barns utveckling och lärande i den fria leken. Genom att förskollärarna observerar barnen för att ta reda på deras intressen anser vi att barnen indirekt får inflytande över lärmiljön. Vi anser det vara väldigt givande för barnen att förskollärarna observerar dem innan de gör förändringar i miljön istället för att bara ta för givet vad barnen är intresserade av. Vi tycker att observation är en passande metod för att se barns behov eftersom man som förskollärare är passiv. Vi menar att det finns en risk om man som förskollärare är för aktiv, och det är att vid dialog med barnen om vad de vill ha och inte vill ha eller värderar deras svar för högt eller för lågt samt att vi eventuellt påverkar dem genom vårt kroppsspråk, minspel eller hur vi svarar dem. Vi tror att genom att passivt göra en observation så minimeras risken för att det egna ställningstagandet ska avspeglas och påverka barnen. Detta gör observation till en säker metod när det kommer till att på ett genuint sätt fånga barns intressen, erfarenheter och behov i den lärmiljö som vi tillsammans skapar anser vi.

Något som framkommit under studiens gång är att en lärmiljö både kan främja barns fria lek men den kan även skapa en konfliktfylld stämning allt beroende på hur miljön är utformad vilket gör att lärmiljön blir en central del till hur klimatet på avdelningen blir. En informant lyfter att en stimulerande lärmiljö kan locka till utforskande och

samspel medans en miljö som uppfattas som tråkig snarare är en konfliktstartare. Vi anser därför att det är fördelaktigt att lärmiljön är föränderlig så att barns nyfikenhet hålls vid liv så att inte barns fria lek påverkas och dess interaktioner uteblir. I ett sociokulturellt perspektiv utgår man ifrån att den fysiska lärmiljön lägger grunden till utveckling och lärande i och med att den fungerar som en stödstruktur för att kunskap förmedlas från miljön till barnen eller genom att barns interaktion kan underlättas genom miljön (Strandberg, 2006). Vi anser att detta gör att lärmiljön både kan underlätta men även försvåra för den sociala process som äger rum mellan barnen i den fria leken, vilket gör att lärmiljön bör läggas fokus vid med tanke på att den fria leken har en ledande roll i barnets utveckling. Detta stöds även av De Jong (2010) som lyfter att barns utveckling och lärande grundläggs i den sociala och fysiska lärmiljön. De Jong (2010) refererar dessutom till Nordin Hultmans (2004) avhandling som behandlar lärmiljöns påverkan på barn, hon framhåller att barn kan agera på ett sätt när de möter en lärmiljö de stimuleras av och på ett annat sätt när de möter en lärmiljö som de upplever som tråkig. Med detta som utgångspunkt anser vi att barn bör göras delaktiga när det kommer till utformandet av en lärmiljö då den i högsta grad påverkar deras vardag på förskolan. Som förskollärare har man dessutom ett särskilt ansvar att se till att barn får inflytande och känner sig delaktiga vid utformningen av verksamhetens innehåll (Skolverket, 2016).

Syftet med studien har varit att studera hur förskollärare uppfattar lärmiljöns betydelse för den fria leken samt hur förskollärare aktivt arbetar med lärmiljön för att främja den fria leken. Vi inser att förhållandet mellan lärmiljö och barns fria lek är av yttersta vikt att arbeta aktivt med då det studiens gång har visat sig att en givande lärmiljö med tillgång till samspel främjar barns fria lek, vilket i sin tur gynnar barns utveckling och lärande. Detta gör att man som förskollärare måste se över sitt förhållningssätt och utgå ifrån barnen vid planering och strukturering av den fysiska lärmiljön samt göra barnen delaktiga i den. Även om det är lätt att bli hemmablind är det av stor vikt att göra observationer av barns lek för att kunna skapa givande lärmiljöer utifrån dessa. Ett annat sätt att närma sig barns intressen är att föra en aktiv dialog med dem men här kan vi se att ett dilemma skulle kunna uppstå om förskollärare är för aktiva i att ta reda på barns intressen och behov och därigenom leda dem genom gester, minspel och kroppsspråk. Ett sätt att närma sig barns intressen utan att påverka dem är att passivt observera på håll för att på sått gör dem delaktiga genom att utforma lärmiljöerna utifrån observationerna. Förskollärare som på ett medvetet sätt arrangerar attraktiva lärmiljöer där barns fria lek får ta plats möjliggör således för barns utveckling och lärande.

6.3 Slutsats

Efter arbetet med denna studie kan vi dra en tydlig slutsats att lärmiljön och dess kontext är av stor betydelse för barns fria lek och främjandet av barns samspel. Vi har fått en förståelse för att beroende på hur barn tolkar in vad för möjligheter lärmiljön erbjuder utifrån hur förskollärare har utformat dessa är avgörande för hur den fria leken utvecklas. En lärmiljö som är stimulerande och tillåtande samt där barns utforskande genom interaktioner är i fokus är en lärmiljö som möjliggör för barns utveckling och lärande vilket vi fått en fördjupad förståelse för under studiens gång. Under studiens gång så har vi fått en förståelse för att en väl genomtänkt och tillåtande lärmiljö främjar barns kommunikation men även barns socialisation eftersom en stimulerande lärmiljö öppnar upp för barns samspel via den fria leken. Vi inser att kompetenser hos den enskilde förskolläraren som lyhörd, engagerad, närvarande,

kunna göra barn delaktiga, ge barn inflytande, ha ett barnperspektiv men även kunna ta ett barns perspektiv är avgörande för hur den faktiska lärmiljön existerar för barnen. Med utgångspunkt från vårt resultat kan vi göra konklusionen att lärmiljö och dess material är avhängigt av den barngrupp som vistas där för tillfället, vilket betyder att lärmiljön måste vara flexibel för barns ändrade behov. Under en termin kan lärmiljön behövas göras om flera gånger för att vid andra terminer kanske endast göras om en gång, allt är beroende på vilken riktning barns fria lek tar och därför får vi som förskollärare inte vara rädda för omstrukturering av lärmiljön eftersom den faktiskt är av betydelse för hur barns fria lek blir. Det vi däremot har kommit till insikt i är att barns möjligheter till utveckling och lärande kan vara beroende på förskolans ekonomi och huruvida den enskilde förskolläraren tar till egna medel för att kompensera detta när det kommer till lärmiljöns utformning. En viktig faktor som är avgörande för barns rätt till en likvärdig verksamhet oberoende av vilken avdelning eller vilken förskola barn går på är hur förskolor delar med sig av det material barnen för tillfället har tröttnat på för att möjliggöra för en annan avdelning att kunna utforma en rik lärmiljö.

Utifrån vår studie kan vi dra slutsatsen att en noga förberedd lärmiljö som tar barns intressen, erfarenheter och behov i beaktande främjar barns interaktion genom den fria leken vilket indirekt möjliggör för barns utveckling och lärande.

6.4 Vidare forskning

“Förskolan ska lägga grunden för ett livslång lärande.” (Skolverket, s. 5, 2016”. Verksamheten i förskolan ska enligt läroplanen för förskolan lägga grunden till ett lärande som varar för resten av livet. Vi tror att genom en givande verksamhet där barns utveckling och lärande står i fokus så är vi med och formar nästa generations vuxna och därför tänker vi att förskolan har en nyckelroll när det kommer till att möjliggöra för barns utveckling och lärande. Utifrån vårt syfte som var att studera hur förskollärare uppfattar lärmiljöns betydelse för den fria leken samt hur förskollärare aktivt arbetar med lärmiljön för att främja den fria leken kom vi fram till att en väl genomtänkt lärmiljö gynnar barns fria lek om förskollärare tar hänsyn till barns ständigt omväxlande behov.

Eftersom våra informanter hade en samstämmig syn på att en lärmiljö just ska byggas på barns intressen av den orsaken att det är via den fria leken i lärmiljön som barn utvecklas och lär undrar vi hur respondenterna fått dessa erfarenheter. Är det via förskolläraryrket eller är det via egna erfarenheter eller kan det till och med vara så att förskollärarna gått ytterligare kurser efter examen som belyser detta faktum? Intressant vore också att studera vidare om hur barn interagerar i en lärmiljö som har en viss typ av inriktning så som Waldorf, Reggio Emilia eller Montessori. Tänker dessa förskollärare på liknande sätt som våra respondenter kring hur en lärmiljö ska utformas för att främja barns fria lek? Oavsett om det finns skillnader i tankesätt eller ej anser vi att det hade varit intressant att studera vidare om och eventuellt belysa eftersom det i grund och botten handlar om barns rätt till utveckling och lärande.

Referenser

- Brodin, J., & Lindstrand, P. (2008). Alla kan vara med i en tillåtande lekmiljö. I Sandberg, A. (Red.), *Miljöer för lek, lärande och samspel*. (s.87–102). Lund: Studentlitteratur.
- Brodin, J., & Renblad, K. (2012). *Kvalitén i förskolan påverkar barns välbefinnande - Några förskolechefers syn på den nya läroplanen och kvalitet i förskolan*. Socialmedicinsk tidskrift 4–5/2012. Hämtad den 20180328 från: <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:579251/FULLTEXT01.pdf>
- Bruce, B. (2010). Lek och Språk. I Riddersporre, B., & Persson, S. (Red.), *Utbildningsvetenskap för förskolan*. (s.101–118). Stockholm: Natur & Kultur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Clark, A & Moss, P. (2015). *Listening to young children - The Mosaic approach*. London: National Children's Bureau.
- De Jong, M. (2010). Förskolans fysiska miljö. I Riddersporre, B., & Persson, S. (Red.), *Utbildningsvetenskap för förskolan*. (s.253–272). Stockholm: Natur & Kultur.
- Emilson, A., & Pramling Samuelsson, I. (2012). *Jakten på det kompetenta barnet*. Nordisk barnehageforskning Vol. 5 nr 21 sid 1–16. Hämtad den 20180328 från: <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/476/457>
- Engdahl, I, & Ärlemalm-Hagsér, E. (red.), (2015). *Att bli förskollärare – Mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.
- Eriksson Bergström, S. (2013). Rum, barn och pedagoger - Om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö. (Avhandling), 978-91-7459-572-7. Pedagogiska Institutionen Umeå. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:613213/FULLTEXT01.pdf>
- Isbell, R. (2012). Inredning av en väl fungerande lek- och lärmiljö i förskolan. I Kragh-Müller, G., Ørsted Andersen, F & Veje Hvitved, L. (Red.), *Goda Lärmiljöer för barn*. (s.81–99). Lund: Studentlitteratur.

- Knutsdotter Olofsson, B. (2015). Lek för livet. I Engdahl, I & Ärlemalm-Hagsér, E. (Red.), *Att bli förskollärare – Mångfacetterad komplexitet*. (s.148–152). Stockholm: Liber.
- Kragh-Müller, T. (2012). Fri lek och lärande. I Kragh-Müller, G., Ørsted Andersen, F & Veje Hvitved, L. (Red.), *Goda Lärmiljöer för barn*. (s.17–36). Lund: Studentlitteratur.
- Kroeker, J. (2017). *Indoor and outdoor play in preschool programs*. Universal Journal of Educational Research 5(4): 641-647. Hämtad den 20180328 från: <http://www.hrpub.org/download/20170330/UJER13-19508915.pdf>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, O.F. (2013). *Lek på allvar – en spännande utmaning*. Stockholm: Liber.
- Nordtømme, S. (2015). *En teoretisk utdypning av rom og materialitet som pedagogisk ressurs i barnehagen*. Tidsskrift for nordisk barnehageforskning Vol. 10 (4), p. 1–14. Hämtad den 20180328 från: <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/1429/1276>
- Pramling Samuelsson, I., & Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. (reviderad 2016.) Stockholm: Skolverket.
- Strandberg, L. (2008). *Vygotskij i praktiken - Bland plugghästar och fusklappar*. Finland: Norstedts.
- Torve Martinsen, M. (2015). *Structural conditions for children's play in kindergarten*. Tidsskrift for nordisk barnehageforskning Vol. 10 (1), p. 1–18. Hämtad den 20180328 från: <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/1426/1273>
- Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1 Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter som läser sista terminen på förskolläraryrket på Mälardalens högskola. Vi har nu kursen Själständigt arbete och vill forska kring lärmiljöns betydelse i den fria leken ur ett förskolläraryrkesperspektiv. Syftet med undersökningen är att fördjupa kunskaperna kring hur förskollärare uppfattar inomhusmiljöns betydelse i den fria leken samt hur förskollärare aktivt arbetar med inomhusmiljön för att främja den fria leken. Som metod har vi valt att utföra intervjuer som beräknas ta cirka 30 minuter.

Det insamlade materialet kommer att analyseras av oss studenter och presenteras i ett resultat. Undersökningen kommer att följa alla etiska regler som finns för forskning och därmed kommer ingen att nämnas vid namn eller på något annat sätt kunna identifieras. Förskolans namn, i vilken kommun eller område förskolan ligger i kommer också att förbli konfidentiellt. Deltagandet i studien är frivilligt och du kan närsomhelst välja att inte längre delta trots ett tidigare beslut. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva. Om så önskas erbjuder vi er att ta del av det färdiga arbetet. Vår förhoppning är att studien kommer att ge oss en större förståelse för hur inomhusmiljöns betydelse främjar barns fria lek i förskolan. Har ni frågor eller funderingar får ni gärna höra av er till oss.

Stort tack på förhand,

Med vänlig hälsning, Linda och Therese

Student

Linda Ahlgren
lan15003@student.mdh.se
Tel: 073xxxxxxx

Student

Therese Eriksson
ten15001@student.mdh.se
Tel: 073xxxxxxx

Handledare

Andreas Grahn
andreas.grahn@mdh.se
Tel: 016-xxxxxx

Bilaga 2 Intervjufrågor

(Bakgrund)

- Hur länge har du varit verksam som förskollärare?
- Hur ser din barngrupp ut? Ålder och antal?
- Hur är ditt arbetslag utformat?
- När byggdes förskolebyggnaden? (Äldre eller nybyggda lokaler)
- Hur länge har du arbetat på din avdelning?

(Nyckelfrågor)

- Vad innebär fri lek för dig?
- Vad har ni för syn på förskolans fysiska inomhusmiljö?
- Vill du berätta hur du uppfattar att den fysiska inomhusmiljön främjar barns fria lek?
- Vilka strategier använder du dig av vid planeringen av inomhusmiljön för att främja den fria leken? Kan du ge något/några exempel?
- Vad har du för tanke/syfte när du inreder?
- När du utformar miljön på förskolan, vad utgår du ifrån då?
- Vad är det som styr eventuella förändringar i den fysiska inomhusmiljön? När gör man dessa förändringar i så fall?
- Är det något som begränsar dig i utformningen av inomhusmiljön? Hur tänker du kring det? hur löser du begränsningen?
- Vilken betydelse/möjlighet anser/tycker du att den fysiska miljön har för barns fria lek? Kan du ge något/några exempel?
- Finns det något annat du skulle vilja tillägga?